

4 کودکی عشایر قربانی انفجار مین شدند

باز هم «مین»، باز هم «خون»

طی 33 سال اخیر 961 نفر در استان ایلام بر اثر انفجار مین کشته و مجروح شدند

بنفشه سام‌گیس

سال 1394، علی‌محمد احمدی؛ نماینده مردم دهلران در مجلس نهم، در گفت‌وگو با «اعتماد» درباره وضعیت آلودگی زمین‌های آلوده به مین و مهمات باقیمانده از جنگ ایران و عراق در استان ایلام، تاکید کرد که هنوز و 26 سال پس از آغاز پاکسازی 5 استان مجاور عراق، خاک این استان مرزی، بستر قاتلان خاموش است: «در استان‌های شمال غرب و جنوب غرب و در طول 1400 کیلومتر مرز مشترک با عراق و به خصوص در استان ایلام که بیش از 400 کیلومتر مرز مشترک دارد، گستره وسیعی از منطقه آلوده به مین و مواد منفجره بوده است. آنچه پاکسازی شده، عمدتاً میدان مین و مناطقی است که نقشه داشته درحالی‌که بسیاری از مواد منفجره، مین‌های ضد نفر که سبک هستند، عمدتاً بر اثر فرسایش خاک، باران و تاخیر زمانی از نقطه‌ای به نقطه دیگر منتقل شده که آسیب و تلفات جانی از کشاورزان و دامداران در آن مناطق را به دنبال داشته و هر دو یا سه ماه، شاهد انفجاری هستیم که تعدادی بر اثر آن شهید و تعدادی هم مجروح میشوند. نمی‌توان این ادعا را داشت که تمام مناطق جنگی پاکسازی شده و عمدتاً به دلیل پایان جنگ، بسیاری از این مناطق آلوده هم رها شده و هنوز ادعای تکمیل پاکسازی در این مناطق پذیرفته نیست...»

چهار روز قبل، عصر پنجشنبه 15 دی‌ماه، انفجار يك قبضه مین ضد نفر در منطقه مرزی «کنجان چم» از توابع شهرستان مهران، باعث مصدومیت شدید 4 کودک شد. ذوالفقار مرادخانی 14 ساله، سامان مرادخانی 12 ساله، عرفان فرضی 14 ساله و ذوالفقار فرضی 15 ساله، کودکان عشایری بودند که در هنگام چرای دام‌های خود، قربانی انفجار مین باقیمانده از جنگ 8 ساله عراق و ایران شدند.

امیر مهربادی؛ مدیر کل آموزشوپرورش استان ایلام، در گفت‌وگو با «اعتماد» درباره این کودکان قربانی انفجار مین و آخرین خبر از وضعیت جسمانی آنها گفت: «دو نفر از این کودکان که در فاصله بسیار نزدیک به مین منفجر شده بودند، برادر هستند که یکی از ایشان، به دلیل حال نامساعدی که داشت به بیمارستان امام حسین(ع) تهران و دیگری هم به بیمارستان ایلام اعزام شد. دو کودک دیگر، به دلیل فاصله دورتری که از محل انفجار داشتند، حال بهتری دارند. بنده در عیادت از کودک بستری در بیمارستان شهر ایلام، دیدم که عمل جراحی برای او انجام شده و کودک اعزامی به تهران هم که دچار شکستگی پا شده، در بخش مراقبت‌های ویژه بستری است و دیروز، عمل جراحی لازم برای او هم انجام شد. این کودکان، از عشایر منطقه بودند که در روز تعطیل مدرسه، دام‌های خود را به چراگاه برده بودند و حالا نیروی انتظامی باید گزارشی از این حادثه داشته باشد تا علت وقوع حادثه مشخص شود اگرچه مهران و نواحی مرزی استان، آلوده به مین و مهمات باقیمانده از دوران دفاع مقدس است.»

در حالی که با حادثه اخیر و مصدومیت چهار کودک عشایر، تعداد قربانیان انفجار مین در این استان مرزی در سال جاری به 14 نفر افزایش یافت، به استناد آمار وبسایت «مین و زندگی»، از شهریور 1367 تا 15 دی 1400، انفجار مین و مهمات باقیمانده از جنگ 8 ساله در استان ایلام، در مجموع 961 قربانی گرفته که از این جمع، 348 نفر، بر اثر شدت جراحات، جان باخته و 613 نفر، مجروح شده‌اند. از مجموع قربانیان، 38 نفر، نظامی و مین‌روب، 12 نفر، کودک و کمتر از 18 سال، 60 نفر، زن و در مجموع، 923 نفر از قربانیان مجروح یا جانباخته، روستاییان، عشایر کوچ‌رو و مرزنشینانی بودند که برای چرای دام‌های خود در چراگاه‌های مستقر در نوار مرزی تردد کرده‌اند.

بهنام صادقی؛ کارشناس خنثی‌سازی مین و مدیر وبسایت «مین و زندگی» که عصر جمعه، خبر انفجار مین در منطقه کنجان چم - دهلران - را پای یکی از میادین مین در جفیر / جنوب اهواز و در حین نظارت بر پاکسازی زمین‌های آلوده شنیده بود، در گفت‌وگو با «اعتماد»، توضیح می‌دهد که در این فصل از سال، تعداد قربانیان انفجار مین افزایش می‌یابد چون عشایر کوچ‌رو از مناطق سردسیر به جنوب استان ایلام می‌آیند تا برای چرای دام‌های خود، از چراگاه‌های مناطق مرتفع استان استفاده کنند و تردد مرزی، یکی از دلایل آمار بالای قربانیان مین بین عشایر است. صادقی ضمن اشاره به اینکه میادین مین، در حاشیه مرز و خارج از منطقه مسکونی است، تاکید می‌کند که وظیفه گروه‌های پاکسازی، تحویل زمین پاک و امن به مردم است تا فعالیت‌های کشاورزی و دامداری مرزنشینان، بی‌هیچ خطر و حادثه‌ای ادامه داشته باشد.

به گفته صادقي، طبق برآورد رسمي سال 1367، نيروهاي رژيم بعث عراق، طي 8 سال جنگ با ايران، بيش از 16 ميليون قبضه مينهاي ضد نفر با انواع تركشدار، جهنده و ثابت در خاك ايران و در نوار مرزي 5 استان خوزستان، ايلام، کرمانشاه، کردستان و آذربايجان غربي کاشتند که دولت عراق هيچگاه (و حتي بعد از سقوط دولت صدام) نقشه مينهاي کاشته شده را به دولت ايران تحويل نداد. بنا به همين برآورد رسمي، 4 ميليون و 200 هزار هکتار از زمينهاي اين 5 استان، آلوده به مين بوده درحالي که به گفته صادقي، استان ايلام، با يك ميليون و 700 هزار هکتار، بالاترين مساحت آلودگي به مين را بين 5 استان داشته و استان خوزستان با يك ميليون و 500 هزار هکتار، استان کرمانشاه با 700 هزار هکتار، استان کردستان با 150 هزار هکتار، و استان آذربايجان غربي با 150 هزار هکتار، در ردیفهاي بعد از نظر مساحت زمينهاي آلوده به مين قرار گرفته اند.

خاك با بوي مرگ

درحالي که پاکسازي زمينهاي استانهاي مرزي از مين و مهمات جنگي، از سال 1368 آغاز شد، تا امروز و با گذشت بيش از 3 دهه، هنوز مينهاي باقي مانده، در اين مناطق قرباني مي گيرد.

صادقي با استناد به اعلام مرکز مينزدايي کشور مي گويد: «از وسعت 4 ميليون هکتاري زمينهاي آلوده به مين، تا امروز حجم بسيار وسيعي پاکسازي شده و طبق اعلام مرکز مينزدايي که زير نظر وزارت دفاع فعال است، از نظر مساحت، فقط حدود يك درصد زمينهاي آلوده باقي مانده و البته اين زمينها در مناطق صعبالعبور، ماسه اي، باتلاقي واقع شده که نيازمند پاکسازي ويژه و تجهيزات مخصوص اين نواحي است. اتفاقا گروههاي پاکسازي هم در حال حاضر مشغول کار در همين مناطق هستند اما از آنجا که شرايط آب و هوايي، بر سرعت پاکسازي بسيار تاثيرگذار است، در فصل سرما، فعاليت پاکسازي در مناطق سردسير در استانهاي کردستان، ايلام و آذربايجان غربي کاملاً متوقف ميشود.»

به گفته صادقی، خطای انسانی در پاکسازی منطقه آلوده، جابه‌جایی مین‌ها بر اثر جریان‌های قدرتمند آب‌وهوایی، فرو رفتن و دفن شدن مین‌های ضدنفر در اعماق زمین به گونه‌ای که دستگاه‌های مین‌یاب موجود قادر به کشف آنها نمی‌شوند، خرابی دستگاه مین‌یاب و حتی تاثیر امواج دکلهای برق فشار قوی بر عملکرد دستگاه مین‌یاب در حین شناسایی مین‌ها، می‌تواند دلیل دیگری برای وقوع این حوادث تلخ باشد ضمن آنکه این کارشناس خنثی‌سازی مین، باورهای نادرست مرزنشینان را از دیگر دلایل انفجار مین و مصدومیت و جان باختن روستاییان و عشایر می‌داند و می‌گوید: «مرزنشینان این باور اشتباه را دارند که در فصل زمستان و ایام سرد سال، مین‌ها یخ می‌زنند و منفجر نمی‌شوند درحالی‌که برخلاف این باور اشتباه، انواع مین، طوری ساخته می‌شوند که در تمام شرایط آب‌وهوایی کارایی دارند و هم در سرما و هم در گرما، با اشاره‌ای بسیار نامحسوس، منفجر خواهند شد. باور دیگری که باز هم منجر به حوادث تلخ ناشی از انفجار مین می‌شود، این است که مرزنشینان می‌گویند مین، 6 ثانیه بعد از فعال شدن چاشنی، منفجر خواهد شد و بنابراین، 6 ثانیه فرصت فرار دارند درحالی‌که این باور کاملاً اشتباه و پرخطر است چون مین، در همان لحظه تماس هر ضربه‌ای با چاشنی، منفجر می‌شود.»

صادقی، تداوم آموزش‌های پیشگیرانه و اطلاع‌رسانی به مرزنشینان و عشایر کوچ رو به مناطق مرزی را در کاهش حوادث تلخ ناشی از انفجار مین بسیار موثر می‌داند و با ابراز تاسف از اینکه در فاصله 10 روز، انفجار مین در نوار مرزی استان ایلام، 6 قربانی گرفته، در توضیح جزئیاتی که از طریق گروه پاکسازی منطقه ایلام شنیده، می‌گوید که حادثه روز پنجشنبه، بر اثر انفجار مین ضد نفر از نوع انفجاری اتفاق افتاده درحالی‌که برخی از انواع مین‌های ضد نفر همچون والمرا و M16، جهنده و ترکش‌دار هستند به این نحو که پس از برخورد فرد با این نوع از مین‌ها، مین از جای خود می‌جهد و در يك شعاع ۳۶۰ درجه، ترکش‌های مرگبار خود را پرتاب می‌کند و در این صورت تعداد قربانیان افزایش خواهد یافت.

در فاصله سال 1368 تا 1400، بیش از 600 نفر از نیروهای پاکسازی مین که با عنوان «تخریب‌چی» شناخته می‌شوند، بر اثر انفجار مین در حین ماموریت پاکسازی مناطق آلوده در 5 استان مرزی، مجروح یا شهید شده‌اند. صادقی در توضیح جراحات ناشی از انفجار مین می‌گوید: «مقدار ماده منفجره در مین‌های ضد نفر، کمتر از مین‌های ضد تانک است اما آسیب جسمی ناشی از انفجار مین ضد نفر، ترومای بدخیمی است؛ انفجار اولیه منجر به صدمه به کف پا و انگشتان و از بین رفتن پوست ساق و شکستگی نامرتب استخوان‌های پا شده و در بعضی

مواقع منجر به قطع پا میشود. موج انفجار هم، ذرات خاك، قطعات مین و استخوان‌های شکسته را به داخل بدن قربانی وارد میکند درحالی‌که با خاتمه جریان موج انفجار، پوست خارجی به محل طبیعی برگشته و محل صدمه و بافت‌های آلوده‌شده را مخفی خواهد کرد. علاوه بر این، صدای انفجار، به گوش‌ها آسیب‌های جدی وارد میکند و ممکن است منجر به ناشنوایی شود. انفجار مین، باعث شکستگی مرکب در بدن قربانی میشود به این معنا که هم استخوان خرد میشود، هم ماهیچه‌ها و هم بافت‌ها به دلیل شدت حرارت حاصل از انفجار می‌سوزند. مجموع این آسیب‌ها، جراحات جسمی را شدت میدهد چنانکه اگر مچ پا با مین تماس داشته، تا زانو آسیب می‌بیند. البته کودکان نسبت به بزرگسالان، آسیب جسمی بیشتری خواهند دید و تعداد جانباختگان کودک در میان قربانیان مین، از بزرگسالان بیشتر است چون فرد بزرگسال، قدبلندتر است و بنابراین، تبعات انفجار، به سر و صورت او آسیب کمتری می‌زند درحالی‌که کودکان، به خاطر اندام‌های ضعیف و کوتاه بودن قامت، دچار آسیب‌های جسمی چند برابر شده و ممکن است به دلیل شدت جراحات، جان خود را از دست بدهند.»

عیادت وزیر آموزش و پرورش از دانش‌آموز مصدوم در حادثه انفجار مین

وزیر آموزش و پرورش، دیروز و بعد از صدور پیام همدردی با دانش‌آموزان مصدوم، با حضور در بخش مراقبت‌های ویژه بیمارستان امام حسین(ع) تهران، از ذوالفقار فرضی؛ کودک عشایر مجروح بر اثر انفجار مین عیادت کرد. یوسف نوری در این ملاقات، در جریان روند درمان این دانش‌آموز آسیب‌دیده قرار گرفت و برای وی آرزوی صحت و سلامتی کرد. وزیر آموزش و پرورش، روز جمعه هم در متن پیام خود خطاب به این قربانیان کوچک نوشت: «حادثه تلخ و ناگوار انفجار مین در منطقه کنجان چم مهران استان ایلام که موجب جراحات و مصدومیت شدید ۴ نفر از دانش‌آموزان برومند عشایر و تاجر شدید و اندوه فراوان این جانب گردید، ضمن ابراز همدردی با خانواده‌های محترم این عزیزان از پیشگاه خداوند سبحان برای این فرشتگان پاك آسمانی آرزوی سلامتی و تندرستی مسألت می‌نمایم. ایمنی، حتی در خارج از ساعات آموزشی و در فعالیتهای مختلف دانش‌آموزان از راهبردهایی است که همواره مورد تاکید تمام ارکان وزارت آموزش و پرورش بوده و هست. امیدوارم با تدبیر خانواده‌ها، مشارکت معلمان، دقت نظر دانش‌آموزان و ایفای نقش صحیح و بهنگام دست‌اندرکاران در پاکسازی کامل مناطق آلوده به مین‌های بازممانده از جنگ تحمیلی، زین پس شاهد چنین اتفاقات

ناگواری نباشیم. وزارت آموزش‌وپرورش برای بهبودی هرچه سریع‌تر و سلامت مصدومان این حادثه از هیچ حمایتی دریغ نخواهد کرد.»

منبع: روزنامه اعتماد 19 دی 1400 خورشیدی